

Ю. В. Шевченко
Черкаси
СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ ДЖ. ФРАНЦЕНА
«ВИПРАВЛЕННЯ»

Розглядаються стильові особливості роману Дж. Францена «Виправлення». Своєрідність жанрової побудови твору представлено в важливих літературно-сміслових аспектах.

Ключові слова: науковий, публіцистичний, новаторський, діалектика, простір, час, герменевтичне коло.

Рассматриваются стилевые особенности романа Дж. Францена «Исправления». Свообразие жанрового построения произведения представлено в важных литературно-смысловых аспектах.

Ключевые слова: научный, публицистический, новаторский, диалектика, пространство и время, герменевтический круг.

Style peculiarities of J. Franzen's novel "The Corrections" are considered. The novel's original genre form is represented in certain important literary-notional aspects.

Key words: scientific, publicity, innovative, dialectics, time and space, hermeneutic circle.

Постмодерна доміганта залишається надзвичайно важливою ланкою сучасного літературного процесу та значущим елементом аналізу літературного твору. Здатність охоплювати «множинність постмодерного мислення» і зводити її до переконливих ієрархічних рядів активізує нову систему цінностей «багатожанрової постмодерної концепції» та нову суть «жанрової гібридності» постмодерного тексту [4, с. 44]. Нове осмислення традиційних тем і форм у Дж. Францена у творі «Виправлення» (The Corrections, 2001) знайшло вираження у важливих стильових особливостях твору, які є надзвичайно важливими в епоху постмодернізму. Необхідність висвітлення стильових ознак роману для розкриття його ідейно-художнього змісту та відображення композиційної побудови твору і визначає *актуальність* запропонованого дослідження.

Мета нашого дослідження полягає у спробі відображення стильових особливостей роману Дж. Францена «Виправлення». Виявлення зазначених рис виявляється доцільним через необхідність висвітлення важливих постмодерних глобалістичних тенденцій та художньо-літературних аспектів твору. Своєрідність жанрової побудови твору проілюстрована уривками оригінального тексту.

Стильові особливості роману Дж. Францена «Виправлення» допомагають відобразити у творі не тільки традиційне бачення важливих літературних елементів, а й виділити *науковий* аспект твору. Тема всезагального хаосу та невизначеності допомагає Францену у шуканні нових необхідних художніх жанрових компонентів та форм. «Божевільна чуттєвість», як важлива форма сучасного буття, стає прекрасною нагодою для автора відобразити неоднозначний характер існуючих подій і процесів та вплинути на оригінальний характер жанротворення роману. Недаремно Мелвін Жюль Бакіт зазначає, що Дж. Францен «володар нової технології – гіперкінетичної,

заснованої на науці високих технологій, політичному та військовому хаосі» [8, с. 15].

Великий наративний пласт у творі займає розповідь про компанії "Correctall" та "Acon Corporaton", як уособлення сучасної наукової думки, що займаються вивченням впливу хімічних препаратів на мозок людини та розробкою новітніх технологій в боротьбі з мозковими хворобами. Ми стаємо реальними свідками наукових дебатів, новітніх розробок та ідей, які в майбутньому можуть допомогти людям. Після ознайомлення з твором, можна з легкістю відповісти на питання, що таке «нейрофактор», «нейробластома», «кліткові рецептори» та «реверсивно-томографічна хіміотерапія» [10, р. 166-167]. Грунтовні дані про мозкові пухлини та ураження, головні ознаки параної і хвороби Альцгеймера та Паркінсона, новітні досягнення в нейробіології стають неоціненними в розширенні науково-пізнавальних пошуків. У творі відображення поєднання реальних спогадів про хворобу Паркінсона рідного батька автора з сучасними науковими фактами та теоріями ускладнює сюжетну побудову роману актуальними алюзіями та ремінісценціями техногенного часу.

Якщо «Ентропія» Томаса Пінчона тільки тяжіє до фізичних відкриттів, а роман «Зірка Ратнера» Де Лілло має науково-фантастичне спрямування, у Францена відношення до науки має конкретний характер. Наукова індустрія має або стояти на захисті людських інтересів, або є реальною загрозою для людства та її духовних цінностей. Коли Кетрін Тоул висловлює думку про «недугу, корозію, про пригнічених людей, що втрачають свою волю та зв'язок з дійсністю», то вона перш за все, вбачає негативний вплив наукових винаходів та розробок на людину [11, р. 10].

Девід Гейтс наголошує, що у романі Францена «новітні технологічні засоби мають проблематичні ефекти на людську анатомію» [9, р. 15]. Особливо яскраво це проявляється в словах Гарі, де відчувається «наукова трагікомічна перенасиченість»: "Various chemicals that molecular floodgates had been holding back all afternoon burst loose and flooded Gary' neural pathways. A cascade of reactions initiated by Factor 6 relaxed his tears valves and sent a wave of nausea down his vagus: a "sense" that he survived from day to day by distracting himself from underground truths that day by day grew more compelling and decisive. The truth that he was going to die. That heaping your tomb with treasure wouldn't save you" [10, р. 156-157]. («Різні хімічні фактори, що стримували молекулярні шлюзи весь день, вибухнули і заповнили нервові протоки Гарі. Каскад реакцій, зумовлених фактором 6, послабили його сльозові канали та породили відчуття нудоти. Головна думка, з якою він жив кожен день, яка відволікала його від прихованої потаємної істини, з кожними днем ставала все більш явною та невідворотною. Правда полягала в тому, що він скоріє помре і ніяке наповнення могили скарбами його не врятує»; тут і далі переклад наш. – Ю. Ш.)

Постійна віра і зневіра в реальність існуючих речей наскрізно присутня в романі «Виправлення». Згадується Ніцше, який на початку своєї діяльності головне розуміння життя вбачав у «експерименті пізнання» та в «радісній науці», а в кінці життєвого шляху піддав нищівній критиці науковість та вчених

як носіїв «вищого культурного ідеалу»: «Вчені наших днів являють собою дивне, парадоксальне явище. Їх жадібність до накопичення знань не має меж; вона не дає їм спокою ні вдень, ні вночі; вони готові витрати ціле життя на дрібні, часткові задачі дослідження. Між тим, їм не приходить в голову найважливіше загальне питання „для чого потрібна їх праця?“. Від них приховані саме ті найбільш суттєві питання, на які нашо́вхується кожний крок наукового дослідження – для чого, навіщо, звідки?» [5, с. 10].

Францен постійно знаходиться в пошуку вирішення важливих сакраментальних проблем. Коли автор згадує про «запах поразки Альфреда», він має на меті довести особисту поразку головного героя і як колишнього вченого, так і просто людини [10, р. 517]. Альфред Ламберт, талановитий інженер, зміг власноруч сконструювати пристрій в боротьбі з мозковими недугами, за право користування яким ведуть нищівну боротьбу "Correctall" та "Acon Comparaton". Компанії готові викласти величезні суми грошей за патент володіння зазначеним апаратом з можливістю подальшого лікування та обстеження. Всілякі відмови Альфреда від послуг та пропозицій з подальшим загостренням хвороби та інвалідизацією підтверджують як нездійсненність та утопічність його мрій, так і загальну сумнівну успішність сучасного прогресу.

Змішаний потік свідомості Альфреда в лікарні, яку він порівнює із тюрмою, та бажання покінчити з собою підсилює безнадійність людини: "It was a prison. It was a public institution. They'd throw anybody in here. White-haired women semaphoring. Hairless fairies touching toes. Bur why him, for God's sake? Why him? It made him weep to be thrown into a place like this" [10, р. 550] («Це була тюрма, публічна установа. Вони кидають сюди всіх – бабусь-симафорів, лисих збоченців, які торкаються ніг. Але заради Бога, чому його також? Чому, його? Це примусило його розплакатись: потрапити в подібне місце»).) Остаточний крик душі до власного сина Чіпа з наголошеним «Я» підсилює поразку героя у боротьбі із хворобою та виступає як останнє покаяння: "He opened his mouse, but the only word he could produce was "I": "I – / I have made – / I am alone – / I am wet – / I want to die – / I am sorry – / I did my best – / I love my children – / I need your help – / I want to die – ”" [10, р. 555-556]. («Він відкрив рота, але єдине слово, яке він зміг вимовити – „Я“: „Я– / Я припускався помилок – / Я самотній – / Я обмочився – / Я хочу померти – / Я прошу вибачення – / Я намагався як міг – / Я люблю своїх дітей – / Я потребуую твоєї допомоги –/ Я хочу померти“».)

Перегукування з реалістами XIX та їх вірою в дух раціоналізму і захопленістю соціальними та природничими науками, у Францена в романі «Виправлення» постає як новий спосіб вираження науково-техногенної руйнівної дійсності з глибоким впливом на життя людини та відображенням подальшої соціальної драми. Роман-утопія, поєднаний з рисами роману-перестороги, виражений в нестандартній композиційній побудові, є прекрасним зразком проникнення Францена-пошуковця в життя своєї доби та відображення рис існуючих суперечливих суспільних процесів.

Подальший аналіз твору допомагає віднайти і *публіцистичний* аспект роману. Публіцистика вривається в художню канву роману «Виправлення» та визначає безліч новаторських форм та прийомів сучасного франценівського розуміння суспільних процесів та подій. Ліричні елементи з легкістю поєднуються з нестандартними реченнями-кліше та сучасними надбаннями науково-технічного прогресу. Аналітичне мислення автора, помножене на життєвий досвід роботи в журналістиці, допомагає Францену-новатору наблизити роман до нових рівнів стандартизації художнього матеріалу та до постмодерної об'єктивності манери оповіді.

Відчуття неймовірної реальності зображених подій посилюється введенням в твір рекламних об'яв, ділових паперів, газетних статей та іншого різного сучасного інформаційного засилля. Елементи комп'ютерного спілкування у вигляді електронної переписки Чіпа і Деніз є яскравим прикладом відходу Францена від американського стандарту та входженням в нову фазу осмислення художнього матеріалу.

Авторські цитати та коментарі підсилюються філософськими ідеями Шопенгауера, що ускладнює проблематику твору та надає нових смислових акцентів. Шопенгауер, який шукав в філософії не заспокоєння, а істини, став еталоном «героїчності думки» для Францена: «Він чесний, бо не хвилюється про зовнішній успіх, він радісний, бо переборов думкою величні труднощі, нарешті, він незмінний, тому що така його природа» [5, с. 13]. Філософські ідеї Шопенгауера вдало використані в тексті для демонстрації єдності з життєвими цінностями і настановами франценівських персонажів та продовжують загальну ідею твору: "Schopenhauer: No little part of the torment of existence is that Time is continually pressing upon us, never letting us catch our breath but always coming after us, like a taskmaster with a whip" [10, p. 259]. (Шопенгауер: «Велика частина тягот буття полягає в тому, що Час постійно давить на нас, не дозволяючи нам віддихатися і завжди переслідує ніби наглядач з батоном».)

"Schopenhauer: Woman pays the debt of life not by what she does, but by what she suffers; by the pains of childbearing and care for the child, and by submission to her husband, to whom she shroud be a patient and cheering companion" [10, p. 264]. (Шопенгауер: «Жінка виплачує життєвий борг не ділами, а стражданнями: муками народження дітей, вихованням дітей та покорою до свого чоловіка, для якого повинна бути терплячою та привітною».)

"Schopenhauer: The people who make money are men, not women; and from this it follows that women are neither justified in having unconditional possession of it, nor fit persons to be entrusted with its administration" [10, p. 277]. (Шопенгауер: «Заробляють гроші чоловіки, а не жінки; звідси виходить, що жінкам не слід мати повне володіння грошима та доручати розпоряджатися ними».)

Францен з легкістю перестрибує від загально-ціннісних питань до проблеми ролі жінки в суспільстві та до відносин між чоловічою і жіночою статтю. Письменника цікавить кожна деталь, що може стати важливою для енциклопедичного зображення «франценівської Америки на межі століть» [8, р. 10]. Постійне ускладнення композиційної структури неодмінно призводить

до єдиного питання «А яка мета вашого життя?», що стає узагальнюючим як для самого автора, так і для кожного з персонажів. Тривала боротьба добра і зла у романі «Виправлення» набуває ознак *гри* у важливому літературно-філософському розумінні.

Якщо про зв'язок трагедійного і ігрового початків писав ще Ніцше, як один із «найсуперечливіших філософів, зруйнувавши одні міфи і одночасно сконструювавши нові, який зробив гру, «удаваність», «притчу» способом сутності своїх ідей», то Францен прагне до постійного «Духу оновлення», що знайшло відображення у внутрішній опозиції деконструктивних «модусів» тексту [5, с. 13].

Кожен з франценівських персонажів особисто переживає руйнування традиційних цінностей та вірувань та прагне до перебудови життя та удосконалення навколишньої дійсності. Німецький філософ Ніцше спасіння в ситуації знаходив у спорідненості з «вищою культурою» та в оновленні життя за допомогою мистецтва [5, с. 15]. Під мистецтвом він розумів і філософію, зокрема великі ідеї Шопенгауера, і музику Вагнера та все те, що «звільняє від суєти тваринного існування». Францен не відкидає світосприйняття «істинних філософів» та намагається розширити багатоголосся культових ідей до сімейно-ціннісних орієнтирів [5, с. 11].

Ніцшеанська ідея про те, що «цінності уявні, вигадані не витримають філософської критики та відпадуть», у Францена знаходить реальне підтвердження при зображенні сімейних цінностей, як важливої кульмінації жанрового навантаження [5, с. 10]. Сімейні ідеали, що залишаються для автора найголовнішими життєвими настановами, в контрастному порівнянні з техногенними атрибутами часу, засиллям нецензурної лексики, описом статевих контактів, детальним зображенням фізіологічних випорожнень людини, водночас, звеличуються у творі, і в той же час, відображають утопічність ідей автора:

"Whether anybody was home meant everything to a house. It was more than a major fact: it was the only fact.

The family was the house's soul.

The waking mind was like the light in a house.

The soul was like the gopher in his hole.

Consciousness was to brain as family was to house.

To understand the mind you pictured domestic activity, the hum of related lives on varied tracks, the hearth's fundamental glow. You spoke of "presence" and "clutter" and "occupation". Or, conversely, of "vacancy" and "shutting down". Of "disturbance" [10, p. 267].

(«Присутність людини вдома багато важить для самого дому. Це важливий факт, якщо не найголовніший.

Сім'я – душа домівки.

Життєдайний розум, як світло в хаті.

Душа, як ховрашок в норі.

Те, що для розуму свідомість, то для домівки – сім'я.

Щоб зрозуміти свідомість дому, уявляєш домашні справи, гомін пов'язаних один з одним людей, жевріння фундаментального вогнища. Ти думаєш про присутність, метушню, зайнятість або, навпаки, про бездіяльність, відлюдність та занепокоєність».)

Францен прагне до ідеалу, до зображення ідеального типу сім'ї. Напевне, тому він свідомо намагається об'єднати всю родину за різдвяним столом, об'єднати їх думки та переживання. Нажаль, родина Ламбертів не відрізняється від інших сімей, і вона не змогла протистояти оропу свого часу. Кожен з членів родини залишається при своїй думці, при власних амбіціях, пихатості і непокорі. І тому слова хазяйки дому Енід: "This wasn't the Christmas I'd hope for" (не такого Різдва я чекала) і падіння Альфреда зі столу, виникає як цілковита безнадійність на загальне об'єднання та співдружність: "As he stood up, his leg buckled and he pitched on the floor, dragging his plate and place mat and coffee cup and saucer along with him. The crash might have been the last bar of symphony. He lay on his side amid the ruins like a wounded gladiator, a fallen horse" [10, p. 542]. («Коли Альфред встав, його ноги підкосилися, і він рухнув на підлогу, прихопивши з собою тарілку, підстілку, чашку та блюдо. Гуркіт пролунав як останній акорд симфонії. Він лежав на боці серед уламків як поранений гладіатор, як полеглий кінь».)

Новаторські риси у творі також стають відображенням важливої літературної та філософської ідеї. Крах ілюзій сім'ї Ламбертів в загальному художньому часі і просторі тенденційно споріднюється з новим постмодерним світоглядним мисленням. Ігрова домінанта твору, наповнена новим значенням, призводить до нового авангардного типу роману, який характеризує постмодерну культуру загалом, і, разом з тим, утворює свій текстуальний незаангажований код.

Америка, пострадянський простір та відчуття суцільної безкінечності Францена створюють певну незавершеність роману, що ускладнюється додатковим просторово-орієнтованим діапазоном для зображення непередбачуваних обставин і подій та викриття справжніх мотивів поведінки головних героїв. Кожен читач повинен сам визначити «істинні цінності» і зробити для себе важливі уроки та висновки. «Вічність Францена» продукує множинність ідей, але, врешті-решт, зводиться до конкретних постулатів та заповідей:

"The human species was given domination over the earth and took the opportunity to exterminate other species warm the atmosphere and generally ruin things in its own image, but it paid it price for its privileges: that the finite and specific animal of this species contained a brain capable of conceiving the infinite and wishing to be infinite itself.

There came a time, however, when death ceased to be the enforcer of finitude and began to look, instead, like the last opportunity for radical transformation, the only plausible portal to the infinite.

And the question was:

The question was" [10, p. 464].

(«Людські істоти отримали владу над землею і скористалися можливістю винищувати інші різновиди, нагрівати атмосферу і практично руйнувати все як заманеться. Цей привілей коштував занадто дорого: в певних індивідуумах зберігся мозок, здатний осягнути вічність і відчутти вічність в собі.

Приходить час, коли смерть перестає лякати в кінці життя, а починає здаватися останньою можливістю для радикальних змін, єдиним можливим виходом у вічність.

Ось в чому питання:

Питання в цьому».)

Гіперреальність роману «Виправлення» набуває всезагального значення і знаходить вираження в рівнозначних, рівносильних деконструктивних опозиціях: чоловіче/жіноче, сім'я/самотність, трагедія/фарс, смерть/вічне життя. Примноження культурних світів породжує гіперртекст, в якому знайшли своє місце і монтаж, і симулякр, і колаж, і ехокамера. Текст стає багатошаровим та набуває властивості «ідеї плюралізму як об'єднувальної сили різних авторів, різних стилів, різних видів мистецтв» [4, с. 292]. Множинність істини збагачує романний жанр твору та створює новий феномен в жанрології ХХІ століття.

Поєднання часткового і загального, реального факту та вимислу, дійсного світу та вигаданих мрій призводить до народження певного «пророцтва Францена», який створює панорамний роман, що визначає національну свідомість не тільки американців, але й всього людства [10, р. 55]. Якщо Ніцше своєю філософією робить лише зухвалий виклик сучасності, то Францен власним романом створює руйнівну критику, яка виявляє не тільки протистояння своєму часу, а й вимагає від нього суворого звіту.

Ніцше свої ідеї вкладає в уста Заратустри, персидського мислителя, який говорить правду, добре володіє луком та стрілами та «правдивіший за всякого іншого мислителя» [5, с. 13]. Францен головне смислове навантаження твору визначає в його назві «Виправлення» (The Corrections) та в загально осмисленій репліці твору – We've also seen corrections (Наступає пора виправлень) [10, р. 454].

Відбувається розбудова складної структури розповіді, де обігруються різні стилі, уривки текстів та окремі фрагменти. «Виправлення» Францена – «синтетичний роман», який встановлює складний зв'язок особистості зі світом та відображає динаміку сучасної дійсності. На думку Джемс Анеслей, «роман „Виправлення“ – гомологічний роман, де капітал, технологія, політика, промисловість – частина основи, на якій будуються індивідуальні життя» [7, р. 40]. У творі маємо справу з важливим елементом франценівської діалектики, як відображення суперечностей між особистісною естетикою та суспільною.

Під діалектикою розуміють «логічний метод встановлення істини, шляхом вивчення і подолання суперечностей, закон єдності і боротьби протилежностей, який створює можливість розібратися в минулому, правильно зрозуміти процеси, що відбуваються в сучасному, передбачити майбутнє» [6, с. 137]. Стильовий аналіз роману «Виправлення» ускладнює діалектику твору, де робить ідейні романні протиріччя викликом до перетворення світу та допомагає у вирішенні важливих питань, здатних схвилювати сучасну епоху.

Поступовий рух до пізнання істини в романі «Виправлення» забезпечує вільне переміщення у просторі і часі, що визначає просторово-часову організацію твору з конкретним *місцем і характером дії*. Сміслові детермінанти твору обумовлюють порядок розміщення та послідовність розділів, епізодів, мовних конструкцій, що «рухають і динамізують читацьке сприйняття» і допомагають заповненню причинно-наслідкових ланцюжків [2, с. 189]. Авторитет думки автора, помножений на традицію, народжує «історію дії тексту», як конкретно історичної свідомості ХХІ століття [3, с. 104].

Звичайне мистецтво тлумачення та інтерпретації текстів у формі «здійснення буття» М. Хайдеггера, у романі в рефлексійній формі набуває засад філософської герменевтики Х.-Г. Гадамера, а саме в питаннях, що стосуються герменевтичного кола, де ціле розуміють з частини, а частину – із цілого [3, с. 106]. Розуміння цілого починається з передчуття його загального значення. Передчуття загального значення є смутним розумінням. Воно возвеличується до ясного розуміння цілого, завдяки тому, що частини, котрі визначаються цілим, в свою чергу визначають (прояснюють) ціле [4, с. 106-107].

Колова структура розуміння тексту «Виправлення» визначає художню долю роману з постійним процесом пізнання смислу цілого в частковому, де створюються передумови розуміння людського буття, як «метафізики нового часу» [3, с. 109]. Обставини і дія роману, мотивація вчинків персонажів, впливи і взаємовпливи різних художніх факторів відображають нові рівні герменевтики, як здатність розуміти сутність речей та передчувати актуальні події епохи. Виникає нова онтологія Францена, яка має пристосування до нового часу та демонструє рух самого пізнання, що є головною істиною об'єктивного і суб'єктивного світу.

Право власного переконання автора, поєднане з внутрішніми протиріччями твору, народжує новий герменевтичний стиль, який в своїй основі має форми деконструктивного мислення. «Влада», «превалювання ментальних структур», «суспільна свідомість», «боротьба авторитетів», породжують у творі «самовладні сили, які живуть самі по собі і незрозумілим для людини способом впливають на хід її думок, і, відповідно, на поведінку» [1, с. 125]. Подібні «фантоми свідомості» Францена породжують «культурний інтертекст», який є уособленням не тільки літературного, але й філософського, соціологічного, психологічного, політичного, антропологічного підґрунтя [1, с. 126].

Отже, нове світо мислення автора, помножене на пошуки «абсолюту» Ніцше та філософські ідеї Шопенгауера, у Францена віднайшло вираження у своєрідній творчій естетиці нового постмодерно-деконструктивного народження гіперроману нової соціокультурної дійсності, нових формах екзистенції буття в безперервному русі діалектичних та герменевтичних процесів. Сильові особливості твору дозволяють відтворити своєрідну роману концепцію з відображенням розширення жанрових особливостей роману та безкінечного зв'язку минулого, теперішнього та майбутніх суспільних практик. Твір стає одним із найпомітніших літературних шедеврів останнього десятиліття, створює нову художню формацію у вигляді роману з глобальним мисленням, що змінює звичайні просторові межі та розширює часово-заангажовані кордони. В перспективі роботи над твором виявляється цікавим подальше вивчення сюжетно-композиційних особливостей твору, які потребують більш широкого аналізу.

Бібліографічні посилання:

1. Западное литературоведение XX века: Энциклопедия: [Текст]. – Москва: Intrada, 2004. – 560 с.
2. Літературознавчий словник-довідник: [Текст] / За ред. Р.Т. Гром'яка, Ю.І. Коваліва, В.І. Теремка. – К.: Академія, 2006. – 752 с.

3. **Погосян В.А.** Философская герменевтика: анализ истины и метода: [Текст] / В. А. Погосян // *Вопр. философии.* – 1995. – № 4. – С. 103–104.
4. **Фізер І.М.** Американське літературознавство: Іст.-критич. нарис: [Текст] / І. М. Фізер. – К.: Києво-Могилянська академія, 2006. – 108 с.
5. Философия Ф. Ницше: [Текст]. – М.: Знание, 1991. – 64 с. – (Новое в жизни, науке, технике. Сер. Философия и жизнь. № 1).
6. Філософський словник: [Текст]. – К.: Гол. ред. Укр. Рад. Енцикл., б/р. – 500 с.
7. **Annesley J.** Market Corrections: Jonathan Franzen and the Novel of Globalization: [Text] / J. Annesley // *Journal of Modern Literature.* – 2006. – February 29. – P. 28–111.
8. **Bukiet M.** Crackpot Realism: Fiction for the Forthcoming Millennium: [Text] / M. Bukiet // *Review of Contemporary Fiction.* – 2003. – January 16. – P. 13–22.
9. **Gates D.** American Gothic: [Text] / D. Gates // *New York Times Book Review.* – 2001. – 9 Sept.
10. **Franzen J.** The Corrections: [Text] / J. Franzen. – N. Y., Farrar, Strauss & Giroux, 2001. – 566 p.
11. **Toal C.** Corrections: Contemporary American Melancoly: [Text] / C. Toal // *Journal of European Studies.* – 2003. – № 33. – P. 5–22.

Надійшла до редколегії 23.05.2009.

УДК 882.09+161.1.

А. С. Шемахова

Горловка

МЕМУАРНЫЙ ОЧЕРК В ЛИТЕРАТУРНОЙ КРИТИКЕ К. БАЛЬМОНТА

Досліджуються особливості портрету в мемуарних нарисах К. Бальмонта, яким притаманні такі риси: однакові композиційні прийоми; використання образів-символів та лейтмотивів; есеїстичність; перегукування головних мотивів статей з поетичними творами критика.

Ключові слова: жанр, мемуарний нарис, портрет, есе, подоба, лейтмотив, символ.

Исследуются особенности портрета в мемуарных очерках К. Бальмонта, которым присущи следующие черты: одинаковые композиционные приемы; использование образов-символов и лейтмотивов; эссеичность; переключки основных мотивов статей с поэтическими работами критика.

Ключевые слова: жанр, мемуарный очерк, портрет, эссе, характер, лейтмотив, символ.

The particularities of portrait memoirs sketch in literary-critical heritage by K. Balmont are concerned; it's revealed that they have some distinctive features such as: identical composition devices; use of the images-symbols and leitmotif; features of essay; the call-over of principal motifs with critic's poetry works.

Key words: genre, memoirs sketch, portrait, essay, character, leitmotif, symbol.

Многогранный художественный мир К. Д. Бальмонта включает поэзию, прозу, драматургию, критику, переводы. Но, как признают отечественные и зарубежные исследователи Серебряного века (А. В. Лавров, К. М. Азадовский, Г. М. Бонгард-Левин, Н. А. Богомолов, Р. Бёрд и др.), его художественное наследие все еще изучено далеко не полностью. А литературно-критические работы К. Бальмонта остаются наименее освоенной частью. Частично они были рассмотрены в таких исследованиях как: монография П. В. Куприяновского, Н. А. Молчанова «„Поэт с утренней душой“: Жизнь, творчество, судьба Константина Бальмонта»; монография Инги Видугирите «Литва Бальмонта»;